

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa A. sp. z o.o. sp. k. w W.
przeciwko I. sp. z o.o. w P.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 września 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 grudnia 2018 r., sygn. akt VII AGa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od I. sp. z o.o. w P. na rzecz A. sp. z o.o. sp. k. w (...)** kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Pozwana-powódka wzajemna I. sp. z o.o. z siedzibą w P. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w części, w której Sąd ten oddalił apelację pozwanej od wyroku Sądu I instancji zasądającego od niej tytułem kary umownej kwotę 90 000 złotych z bliżej określonymi odsetkami.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna to nadzwyczajny środek zaskarżenia o celu przede wszystkim publicznoprawnym. Celem tym jest zapewnienie jednolitości orzecznictwa oraz spójności i prawidłowości wykładni prawa. Realizacji powyższej funkcji służy uregulowana w art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. instytucja przedsądu. Stosownie do ww. przepisów Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Podejmowanie odrębnej decyzji w przedmiocie przyjęcia skargi do rozpoznania ma również na celu realizację zasady szybkości postępowania oraz pozwala zaakcentować wysoce sformalizowany charakter postępowania przed Sądem Najwyższym, o czym świadczą określone wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej.

Jako pierwszą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, precyzując, że w sprawie zachodzi przyczyna kasacyjna określona w art. 398⁹ § 1 pkt 2 *in fine* k.p.c. Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna zostać wykazana poprzez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

W ocenie skarżącej w orzecznictwie istnieją rozbieżności dotyczące tego, czy brak ekwiwalentu za wprowadzenie umownego zakazu konkurencji po ustaniu umowy, usankcjonowanego karą umowną, może być oceniony jako sprzeczny z zasadami słuszności, czy też mieści się w granicach swobody kontraktowej i „nie narusza właściwości tego stosunku prawnego”. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przedstawiono wybór orzeczeń, w których zakazy konkurencji ukształtowane w sposób zbliżony do przedstawionego w sformułowanym przez skarżącą zagadnieniu prawnym zostały uznane za niedopuszczalne, a także wyroki, w których postanowienia umowne nie zostały ocenione w ten sposób. Zdaniem skarżącej oznacza to, że w orzecznictwie występują rozbieżności w wykładni art. 5, art. 58 § 2 i art. 353¹ k.c.

Wbrew twierdzeniom skarżącej, w praktyce orzeczniczej nie istnieją rozbieżności co do tego, czy umowne zakazy konkurencji o kształcie wskazanym w skardze są w ogóle dopuszczalne. Nawet w przywołanych orzeczeniach wyraźnie podkreślono, że postanowienia tego rodzaju wymagają każdorazowo indywidualnej oceny. Dotyczy to zarówno wyroków, które, zdaniem skarżącej, mają świadczyć o niedopuszczalności ustanawiania takich zakazów i zastrzegania kar umownych (wyrok Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2012 r., V CSK 215/11), jak i orzeczeń mających reprezentować kierunek przeciwny (wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., IV CSK 804/14).

Ocena postanowień umownych pod kątem ewentualnej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, zakładająca możliwość naruszenia autonomii woli stron, pozostaje w ścisłym związku z całokształtem okoliczności sprawy (wyroki Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., IV CSK 804/14 i z 18 kwietnia 2012 r., V CSK 215/11). Zidentyfikowane przez skarżącą rozbieżności nie dotyczą zatem wykładni wskazanych przez nią przepisów, a jedynie stosowania norm zawartych w tych przepisach. Różnice te wynikają natomiast z dokonywanych *in casu* odmiennych ocen całokształtu okoliczności danej sprawy, zwłaszcza treści postanowień umowy o zastrzeżeniu zakazu konkurencji oraz kary umownej za naruszenie tego zakazu. Ewentualny problem prawny zidentyfikowany przez skarżącą dotyczy więc etapu stosowania prawa, a nie jego wykładni.

Jako drugą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie tej przesłanki wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie Sądu

Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych.

Skarżąca zadała pytanie o to, czy określony w umowie zakaz podejmowania działalności konkurencyjnej sformułowany w sposób niekompletny i niejednoznaczny oraz nieobwarowany żadnym ekwiwalentem może stanowić podstawę do obciążenia kontrahenta karami umownymi za naruszenie zakazu w świetle określonych w art. 5, art. 58 § 2 k.c. oraz art. 353¹ k.c. zasad współżycia społecznego, w tym zasady lojalności kontraktowej. Tak ujęty problem jurydyczny nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., musi występować „w sprawie”. Oznacza to, że podstawą dla sformułowania problemu jurydycznego nie mogą być elementy dodane przez stronę skarżącą, a wykraczające poza stan faktyczny ustalony w sprawie przez Sąd II instancji.

Odnosząc te uwagi ogólne do okoliczności sprawy, należy wskazać, że twierdzenia o tym, iż sporny między stronami zakaz konkurencji był niekompletny i nieprecyzyjny, pochodzą wyłącznie od skarżącej, wobec czego nie można przyjąć, by „w sprawie”, w podanym wyżej rozumieniu, występowało tak ujęte zagadnienie prawne. Ponadto kwestia zakresu swobody kontraktowania w sferze konstruowania zakazów konkurencji była już przedmiotem licznych wypowiedzi orzecznictwa, w tym stanowisk przywołanych przez samą skarżącą w ramach uzasadnienia występowania w sprawie przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Z tego powodu przedstawione zagadnienie prawne nie ma istotnego charakteru; przeciwnie, należy je uznać za próbę uzyskania odpowiedzi na pytanie o prawidłowość rozstrzygnięcia zapadłego w konkretnej sprawie. Tym samym sformułowany w skardze problem jest nie tylko pozbawiony

należytego związku ze sprawą, ale także nie cechuje się walorem istotności, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

jw